

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Kateřiny Šimáčkové a soudců Jaroslava Fenyka (soudce zpravodaj) a Tomáše Lichovníka ve věci ústavní stížnosti stěžovatelky **S.T.**, zastoupené JUDr. Viktorem Pakem, advokátem se sídlem Francouzská 28, Praha 2, proti rozsudku **Nejvyššího soudu** ze dne 16. 12. 2015, č. j. 25 Cdo 3228/2014-298, a proti rozsudku **Krajského soudu v Brně** ze dne 12. 3. 2014, č. j. 44 Co 477/2012-276, ve spojení s opravným usnesením téhož soudu ze dne 11. 4. 2014, č. j. 44 Co 477/2012-282, za účasti Nejvyššího soudu a Krajského soudu v Brně jako účastníků řízení, a 1) MUDr. M.Č., a 2) Kooperativy Pojišťovny a. s., se sídlem Pobřežní 665/21, Praha 8, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

- I. Rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, č. j. 25 Cdo 3228/2014-298, a rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 12. 3. 2014, č. j. 44 Co 477/2012-276, ve spojení s opravným usnesením téhož soudu ze dne 11. 4. 2014, č. j. 44 Co 477/2012-282, bylo porušeno základní právo stěžovatelky na spravedlivý proces zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, č. j. 25 Cdo 3228/2014-298, a rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 12. 3. 2014, č. j. 44 Co 477/2012-276, ve spojení s opravným usnesením téhož soudu ze dne 11. 4. 2014, č. j. 44 Co 477/2012-282, se ruší.**

Odůvodnění:

I.

Rekapitulace ústavní stížnosti a dosavadního průběhu řízení

Stěžovatelka se ústavní stížností domáhá zrušení v záhlaví označených rozhodnutí pro porušení jejích ústavně zaručených základních práv podle čl. 7 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod a čl. 24 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně.

V záhlaví označeným rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 12. 3. 2014, č. j. 44 Co 477/2012-276, ve spojení s opravným usnesením téhož soudu ze dne 11. 4. 2014, č. j. 44 Co 477/2012-282 (dále také jen „rozsudek krajského soudu“), byl výrok I. rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 18. 6. 2012, č. j. 17 C 84/2008-197 (dále jen „rozsudek městského soudu“), co do částky 211 800,- Kč potvrzen a co do částky 568 500,- Kč změněn tak, že se žaloba zamítá a ve výroku II. byl zamítavý výrok rozsudku městského soudu v části napadení 260 100,- Kč potvrzen. Žalované částky se stěžovatelka domáhala jako odškodnění za bolestné a za ztížení společenského uplatnění v důsledku ošetření jejího zubu dne 3. 5. 2006 vedlejším účastníkem 1) - (žalovaným v původním řízení, který je zubním lékařem), kterým došlo k poranění a následnému poškození části trojklanného nervu. Následné stěžovatelčino dovolání Nejvyšší soud v záhlaví uvedeným rozsudkem zamítl.

Pokud jde o napadený rozsudek krajského soudu, stěžovatelka nesouhlasí s názorem krajského soudu ohledně posouzení promlčení jejího nároku na bolestné, uplatněného rozšířením její žaloby. Krajský soud v napadeném rozsudku dospěl k závěru, že k ustálení zdravotního stavu stěžovatelky došlo, když vznikla újma postižením jejího trojklanného nervu, znamenající ztrátu jeho funkce v důsledku jeho poranění, přičemž nejpozději v květnu 2006 při hospitalizaci ve Fakultní nemocnici v Brně se stěžovatelka dozvěděla o podstatě svého poranění a o tom, kdo za ně odpovídá. Stěžovatelka však namítá, že dané postižení trojklanného nervu je pouze jedním z několika dílčích následků, a to následkem nejdříve vzniklým. V souvislosti s uvedeným závěrem krajského soudu stěžovatelka namítá rozporuplnost v odůvodnění jeho napadeného rozsudku, přičemž ve své ústavní stížnosti cituje pasáže odůvodnění, které jsou podle jejího názoru vzájemně logicky rozporné (str. 6 ústavní stížnosti).

Stran napadeného rozsudku Nejvyššího soudu stěžovatelka namítá, že argumentace dovolacího soudu, podle které Krajský soud v Brně s odkazem na odborné lékařské vyjádření dospěl k závěru, že zdravotní stav stěžovatelky se ustálil nejpozději v srpnu 2006, postrádá v odůvodnění rozsudku krajského soudu jakýkoliv podklad, resp. nic takového krajský soud ve svém rozsudku neuvádí. Nejvyšší soud dále v souvislosti s otázkou běhu promlčecí lhůty pro zvýšení odškodnění bolesti zcela ignoruje nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3367/13, podle kterého k závěru o existenci podmínek pro zvýšení odškodnění může soud dojít též bez návrhu. Nejvyšší soud však výslovně odůvodňuje běh promlčecí lhůty datem podání návrhu stěžovatelky na zvýšení odškodnění, tedy fakticky podmiňuje nárok na zvýšení odškodnění bolesti podáním příslušného návrhu.

Konečně stěžovatelka nesouhlasí se způsobem, jakým se Krajský soud v Brně i Nejvyšší soud vypořádaly s výslovnou argumentací stěžovatelky prostřednictvím čl. 24 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně. Podle stěžovatelky Krajský soud v Brně v odůvodnění napadeného rozsudku veškerou její argumentaci v tomto směru naprosto ignoroval a Nejvyšší soud stěžovatelku fakticky odkázal na znění vyhlášky č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění (dále jen „vyhláška“). Pokud se stěžovatelka jak v řízení před soudem odvolacím, tak i před soudem dovolacím, explicitně dovolávala výslovného znění předpisu ústavní úrovně, jenž se na předmětný případ specificky vztahuje, má stěžovatelka za to, že bylo povinností soudů se s touto argumentací řádně vypořádat. V této souvislosti stěžovatelka poukazuje na judikaturu Ústavního soudu, podle které se soudy musí vypořádat s argumenty účastníků řízení způsobem, který odpovídá míře závažnosti těchto argumentů (např. nálezy sp. zn. I. ÚS 1589/07).

Stěžovatelka závěrem své ústavní stížnosti konstatuje, že v konečném důsledku odvolací soud stěžovatelce z titulu odškodnění ztížení společenského uplatnění přiznal jednorázové odškodnění chronických bolestí a těžké duševní poruchy ve výši pouhých 157.800,- Kč, zatímco Městský soud v Brně jí původně přiznal odškodnění celkově 780.300,- Kč a dovolací soud uvedený postup krajského soudu svým rozsudkem aproboval. Postup v záhlaví uvedených soudů tak podle stěžovatelky vedl ve svém důsledku k naprostému popření principu plného odškodnění za újmu na zdraví (např. nálezy sp. zn. IV ÚS 444/11, sp. zn. I. ÚS 2930/13, sp. zn. I. ÚS 870/14 a sp. zn. I. ÚS 2315/15).

II.

Vyjádření účastníků a vedlejších účastníků řízení

Ústavní soud vyzval Nejvyšší soud a Krajský soud v Brně jako účastníky řízení a vedlejší účastníky řízení k vyjádření se k ústavní stížnosti.

Nejvyšší soud ve svém vyjádření ze dne 17. 5. 2017 úvodem připomíná, že dovolací soud se zabývá dovoláním z hlediska právních otázek v něm vymezených, a v daném případě se jednalo o dvě otázky procesního práva, obě se týkaly odůvodnění napadeného rozhodnutí krajského soudu. K části ústavní stížnosti, ve které se stěžovatelka soustředí na kritiku některých pasáží písemného odůvodnění, Nejvyšší soud uvádí, že odvolací soud ze znaleckého dokazování zjistil dobu, kdy se zdravotní stav stěžovatelky ustálil, a to právě ze závěru, že s nejvyšší pravděpodobností bylo odumření nervu léčebně zvrátané mezi V/2006 a VIII/2006, což znamená, že zdravotní stav (týkající se nervu) se ustálil nejpozději v srpnu 2006, kdy došlo k trvalému poškození trojklanného nervu. Uvedené je skutkovým zjištěním, které dovolací soud nepřezkoumává. Nejvyšší soud ve svém vyjádření dále uvádí, že stěžovatelka nerozlišuje mezi návrhem na mimořádné zvýšení náhrady v rámci částky požadované žalobou a mezi rozšířením žaloby o další částku, nově uplatněnou nad výši dosud požadovanou. Poté, co žalobkyně doplnila do té doby neprojednatelnou žalobu o požadovanou finanční částku, je jakékoliv další navyšování o další částky rozšířením žaloby. K bodu VI. projednávané ústavní stížnosti Nejvyšší soud uvádí, že jde opět o výtky vůči odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu a k dovolacímu důvodu v tomto směru dovolací soud odkazuje na str. 5 svého rozsudku. Závěrem Nejvyšší soud ve

svém vyjádření uvádí, že je smutné, že rozpitváváním jednotlivých slovních obrátů stěžovatelka odůvodňuje porušení svých ústavně zaručených práv a svobod a navrhuje proto, aby ústavní stížnost byla odmítnuta.

Městský soud v Brně se k výzvě Ústavního soudu ve stanovené lhůtě nijak nevyjádřil.

Vedlejší účastník 1) ve svém vyjádření ze dne 15. 5. 2017 uvedl, že s podanou ústavní stížností nesouhlasí, neboť má za to, že napadená rozhodnutí obou soudů byla náležitě a logicky odůvodněna a stěžovatelce se dostalo spravedlivého zadostiučinění jak z titulu odškodnění bolestného, tak z titulu ztížení společenského uplatnění. Je-li okamžikem ustálení zdravotního stavu stěžovatelky postižení trojklanného nervu, pak je argument stěžovatelky o nemožnosti určit přesné datum rozvoje duševní poruchy zcela bezpředmětný, protože rozvoj duševní poruchy tímto okamžikem není. Uplatnila-li stěžovatelka svůj nárok na zvýšení odškodnění bolestného z mimořádných důvodů až v prosinci 2008, uplatnila jej opožděně. Vedlejší účastník 1) v této souvislosti ve svém vyjádření poukazuje na to, že sám Krajský soud v Brně důvod pro mimořádné navýšení odškodnění dle výsledků provedeného dokazování neshledal. K argumentu stěžovatelky, že se oba soudy nedostatečně vyjádřily k ustanovení čl. 24 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně, vedlejší účastník 1) uvádí, že Krajský soud v Brně se k otázce spravedlnosti přiznané náhrady škody na zdraví vyjadřuje v odůvodnění svého rozsudku komplexně a Nejvyšší soud poukazuje na fakt, že právní předpis není skutkovou okolností. Odškodnění přiznané Krajským soudem v Brně stěžovatelce za bolestné a ztížení společenského uplatnění vnímá vedlejší účastník 1) jako zcela spravedlivé, výše náhrady byla podle něj založena na objektivních a rozumných důvodech a je vzhledem ke způsobené škodě zcela přiměřená. Vedlejší účastník 1) proto závěrem svého vyjádření navrhuje, aby byla podaná ústavní stížnost odmítnuta jako návrh zjevně neopodstatněný.

Vedlejší účastník 2) ve svém vyjádření ze dne 17. 5. 2017 uvedl, že stěžovatelka v ústavní stížnosti opakuje argumentaci uplatněnou již před obecnými soudy, přičemž s touto argumentací se především dovolací soud v plném rozsahu vypořádal. Pokud jde o odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu, pak již Nejvyšší soud uvedl, že rozhodnutí odvolacího soudu není logicky rozporné, avšak problém spočívá v tom, že v odůvodnění jsou používány složité větné konstrukce a neobvyklé výrazivo, takže je obtížně srozumitelné. Obecné soudy dále správně dovodily, že u nároku na náhradu za bolest počíná běžet promlčecí doba od okamžiku, kdy se zdravotní stav poškozeného ustálí a lze objektivně provést bodové hodnocení. Na tomto závěru nemůže nic měnit fakt, že přetrvávající bolest může být doprovázena atakami intenzivnější bolesti. Tohoto se právě dovolává stěžovatelka, pokud uvádí, že k poslednímu ataku těžkých bolestí trojklanného nervu došlo ještě dne 13. 5. 2008 a pokud bylo rozšíření žaloby učiněno podáním ze dne 1. 12. 2008, nemohl být tento nárok promlčen. Z odborného lékařského vyjádření vyplývá, že k trvalému poškození trojklanného nervu došlo a zdravotní stav stěžovatelky se v tomto směru ustálil, v srpnu 2006 a od tohoto data je nutno posuzovat běh dvouleté promlčecí lhůty. Bolesti způsobené poraněním trojklanného nervu se odškodňují jednorázově, nikoliv samostatně každá jednotlivá ataka bolesti, a proto argumentace stěžovatelky ohledně intenzivní bolesti v srpnu 2008 je zcela bezvýznamná. Závěru obecných soudů o tom, že nároky stěžovatelky uplatněné

podáním ze dne 1. 12. 2008 jsou promlčené, nelze proto podle vedlejšího účastníka 2) ničeho vytknout a navrhuje proto, aby Ústavní soud ústavní stížnost odmítnul, popřípadě zamítnul.

S ohledem na obsah Ústavnímu soudu zaslanych vyjádření nebylo třeba je rozesílat k replice stěžovatelce, neboť v nich nebyly ve vztahu k nyní posuzované věci uvedeny žádné nové skutečnosti, na které by bylo nutné reagovat.

III.

Posouzení ústavní stížnosti

Ústavní soud posoudil argumenty stěžovatelky obsažené v ústavní stížnosti, konfrontoval je s obsahem napadených rozhodnutí a obsahem vyžádaného soudního spisu vedeného u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 17 C 84/2008, a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

Ústavní soud ustáleně judikuje, že jeho úkolem je v řízení o ústavní stížnosti ochrana ústavnosti, a nikoliv zákonnosti [čl. 83, čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky]. Jeho pravomoc je tak založena výlučně k přezkumu rozhodnutí z hlediska dodržení toho, zda v řízení nebyly dotčeny ústavně chráněné práva a svobody jeho účastníka, zda řízení bylo vedeno v souladu s ústavními principy a zda je lze jako celek pokládat za spravedlivé.

III. a)

K určení počátku běhu promlčecí lhůty u nároku na odškodnění bolesti

Převážnou část ústavní stížnosti tvoří nesouhlasná polemika stěžovatelky s tím, jakým způsobem soudy posoudily otázku počátku běhu dvouleté promlčecí lhůty, zakotvené v § 106 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění do 31. 12. 2013, u nároku stěžovatelky na odškodnění dlouhodobé trvající bolesti s občasnými atakami bolestí vyšší intenzity. Této části námitek stěžovatelky však Ústavní soud nepřisvědčil.

Podle § 106 odst. 1 občanského zákoníku ve vztahu k souzené věci platí, že právo na náhradu škody se promlčí za dva roky ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá. S ohledem na § 106 odst. 2 se objektivní promlčecí lhůta neuplatnila. Stanovení počátku běhu promlčecí lhůty k uplatnění nároku na náhradu bolestného pak závisí od zjištění, kdy je možno zdravotní stav poškozeného považovat za ustálený, což je otázka skutkových zjištění učiněných v řízení.

Obsahem této části ústavní stížnosti se tak stěžovatelka fakticky dovolává toho, aby Ústavní soud dovodil ze skutkových zjištění odlišné právní závěry oproti obecným soudům. Ústavní soud však není další instancí soustavy soudů a není povolán k přezkumu „věcné správnosti“ napadených rozhodnutí. K předmětnému okruhu námitek poukazuje Ústavní soud na odůvodnění napadeného rozsudku krajského soudu, podle kterého: *„Stanovil-li proto prvoinstanční soud rovněž správně, že běh promlčecí doby u nároku z bolestného se počínal ustálením zdravotního stavu žalobkyně, nemá nicméně již závěr o okamžiku nastalém ,až mnoho měsíců po lékařském zákroku žalovaného‘*

oporu v provedeném dokazování. O mnohosti procházejících měsíců totiž nejde mluvit, jestliže už v řádu jednotek měsíců, ne-li týdnů (odborné posouzení v rámci obecnosti takový rozptyl uvádí a viz též konstatování o naléhavosti zákroku FN Brno při stávajícím jednoměsíčním odkladu po zákroku žalovaného: „...několikadenní prodlevou...komplikace... velmi pravděpodobné“), vznikla újma postižení trojklanného nervu, tj. již ztížení společenského uplatnění a tedy jiný následek, než ve smyslu bolesti. Mnoho měsíců tak mohl akorát trvat žalobčin pocit bolesti („...bolest...trvá dosud...a poslední ataku těžkých bolestí...ještě dne 13. 5. 2008“). Leč v takto trvalém vnímání bolestivosti (i krátkodobé - a nikoli definitivní, jak má na mysli odvolatel - odlehčení v X/2006 spadalo do již projevu patologie nervu) by zas nešlo hledat stabilizaci a ad absurdum dovedeno, vycházet jen z obecné bolesti by tu znamenalo, že žalobčin stav („nevyléčitelná bolest“) nebude vlastně stabilizován nikdy.“

Ústavní soud dospěl k závěru, že obecné soudy se, pokud jde o otázku počátku běhu předmětné promlčecí lhůty, námitkami stěžovatelky dostatečně zabývaly, vycházely z relevantních zákonných ustanovení, a následně své závěry také logicky a přiléhavě v napadených rozhodnutích odůvodnily. Stěžovatelka v tomto směru opakuje v ústavní stížnosti tytéž námitky. Namítá-li stěžovatelka proti uvedenému posouzení počátku běhu lhůty vlastní představu spočívající v tom, že dané postižení trojklanného nervu je pouze jedním z několika dílčích následků, a to následkem nejdříve vzniklým, jde jen o jiné posouzení skutkového stavu, aniž by však posouzení krajským soudem vybočovalo z mezí ústavnosti.

Se shora citovaným názorem krajského soudu pak není, navzdory opačnému tvrzení stěžovatelky, v rozporu jiná část odůvodnění napadeného rozsudku krajského soudu, ve které je uveden závěr znaleckého posudku Lékařské fakulty UK v Hradci Králové. Jak v napadeném rozsudku konstatoval již Nejvyšší soud, námitka stěžovatelky o logické rozpornosti odůvodnění rozsudku krajského soudu směřuje ve své podstatě proti závěru, jak krajský soud posoudil promlčení jejího nároku na bolestné.

Namítá-li stěžovatelka v souvislosti s určením počátku běhu promlčecí lhůty pro uplatnění nároku na odškodnění bolesti – že argumentace dovolacího soudu, podle které Krajský soud v Brně s odkazem na odborné lékařské vyjádření dospěl k závěru, že zdravotní stav stěžovatelky se ustálil nejpozději v srpnu 2006, postrádá v odůvodnění rozsudku krajského soudu jakýkoliv podklad, resp. nic takového krajský soud ve svém rozsudku neuvádí – stěžovatelka tím přehlíží následující. Krajský soud v napadeném rozsudku dospěl k závěru, že se stěžovatelka nejpozději s hospitalizací ve FN Brno v květnu 2006 dozvěděla vše o podstatě svého poranění, definitivy trvalé bolesti nevyjímaje čili o škodě, a dozvěděla se tím pádem, i kdo za ni odpovídá. Přitom zdravotní stav stěžovatelky se podle již shora uvedených závěrů krajského soudu ustálil v době, kdy u ní došlo k trvalému poškození trojklanného nervu. Krajský soud v odůvodnění napadeného rozsudku k tomu uvádí, že z průběhu dokazování vyplývá, že ohrožení trojklanného nervu odumřením v zasažené části bylo léčebně zvrátne nejpozději v době spadající mezi hospitalizace stěžovatelky ve FN Brno v květnu 2006 a ve FN Praha v srpnu 2006 (str. 5 odůvodnění).

III. b)

K promlčení části nároku na odškodnění bolesti

Ústavní soud však musí přisvědčit té části ústavní stížnosti, ve které stěžovatelka poukazuje na závěry nálezu Ústavního soudu ze dne 22. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 3367/13.

Ze závěrů obsažených v citovaném nálezu vyplývá, že nárok poškozeného na mimořádné zvýšení odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění podle § 7 odst. 3 vyhlášky, není v části přesahující původně poškozeným žalovanou částku promlčen, pokud je v žalobě vyčíslena základní výše dané náhrady dostatečně, a je tak základem i pro mimořádné zvýšení, k němuž může soud dospět na základě své zákonem mu přiznané úvahy. Další podání a vypracované znalecké posudky v těchto případech je pak nutno považovat za podklady pro specifikaci žalovaných nároků, nikoli podání, která by z hlediska procesního podléhala promlčení.

Jak již Ústavní soud konstatoval ve svém nálezu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 2955/10, z příslušné právní úpravy (§ 7 odst. 3 vyhlášky) vyplývá, že rozhodnutí o mimořádném zvýšení odškodnění bolesti nebo ztížení společenského uplatnění přísluší obecnému soudu, který na základě posouzení všech okolností případu konstituuje právo poškozeného na zvýšení náhrady v mezích svého soudcovského uvážení. Nárok na mimořádné zvýšení odškodnění bolesti nebo ztížení společenského uplatnění je tak zcela na úvaze soudu, kterému dává § 7 odst. 3 vyhlášky možnost překročit bodové ohodnocení a přihlídnout k mimořádným okolnostem. Proto k závěru o existenci podmínek pro zvýšení odškodnění může soud dojít též i bez návrhu (nález Ústavního soudu ze dne ze dne 22. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 3367/13).

Jak Ústavní soud ze zapůjčeného soudního spisu Městského soudu v Brně zjistil, stěžovatelka žalobou ze dne 10. 4. 2008 ve spojení s jejím doplněním ze dne 6. 8. 2008, podaným k výzvě soudu ve smyslu § 43 odst. 2 občanského soudního řádu, uplatnila nárok na odškodnění bolesti ve výši 10.800,- Kč podle bodového hodnocení, včetně návrhu na mimořádné zvýšení odškodnění soudem ve výši 54.000,- Kč. Dalším podáním ze dne 3. 12. 2008 stěžovatelka navrhla zvýšení tohoto nároku na 376.800,- Kč. S ohledem na shora uvedené nelze dovodit, že by nárok stěžovatelky na mimořádné zvýšení nároku z bolestného podle § 7 odst. 3 vyhlášky byl promlčen v části přesahující stěžovatelkou původně žalovaných 54.000,- Kč. Krajský soud v Brně a následně i Nejvyšší soud proto pochybily, pokud nepovažovaly stěžovatelčinu žalobu ze dne 10. 4. 2008, doplněnou podáním ze dne 6. 8. 2008, v daném ohledu za dostačující. Ústavní soud má naopak za to, že v uvedených podáních definovaný nárok je zcela dostatečným základem i pro mimořádné zvýšení v částce 93.600,- Kč, tedy šestinásobku, k němuž dospěl soud prvního stupně na základě své zákonem mu přiznané úvahy (vycházejí z částky 15.600,- Kč za odškodnění bolesti na základě bodového ohodnocení znalcem). Další shora uvedené podání stěžovatelky ze dne 3. 12. 2008 je pak nutno považovat za podklad pro specifikaci žalovaného nároku, nikoli podání, které by z hlediska procesního podléhalo promlčení, a to zejména za situace, kdy soud prvního stupně již vůči základní částce provedl diskreci (viz nález sp. zn. I. ÚS 3367/13).

Závěr odvolacího soudu ohledně promlčení části pohledávky stěžovatelky z mimořádného odškodnění bolesti nad 54.000,- Kč vytýká Ústavní soud krajskému soudu i přes to, že krajský soud nad rámec daného závěru v odůvodnění napadeného rozsudku uvedl – oproti závěru městského soudu o šestinásobném navýšení odškodnění – že: *„Dvoj, až trojnásobné zvýšení odškodnění se pak jeví jako maximum pro daný případ a nepatrný rozdíl takto dosažitelné celkové výše odškodnění vůči přísudku 54.000,- Kč (pokud šlo vzhledem k promlčení) nečiní již důvod k zásahu z patra odvolacího. Obiter dictum se tím též stírá celá nepříznivost promlčení.“*

Shora uvedeným názorem Ústavního soudu, pokud jde o otázku promlčení mimořádného odškodnění, bude odvolací soud vázán v novém řízení i ve vztahu k posouzení nároku na mimořádné zvýšení odškodnění ztížení společenského uplatnění, jak je vysvětleno dále.

III. c)

K výši odškodnění ztížení společenského uplatnění

Ústavní soud, jenž je dle své ustálené judikatury vázán petitum, nikoli obsahem ústavní stížnosti, se dále zaměřil na posouzení otázky, zda Krajský soud v Brně ústavně konformním způsobem vyhodnotil a odůvodnil svůj závěr o tom, že Městský soud v Brně neuvedl relevantní důvody pro mimořádné odškodnění ztížení společenského uplatnění, a proto žaloba stěžovatelky s tímto nárokem nemohla být podle předmětného závěru Krajského soudu v Brně důvodná.

V relaci k náhradám škod na zdraví je Ústavní soud opakovaně přinejmenším zdrženlivý ve svých závěrech, v jaké konkrétní výši by měla být poškozené osobě náhrada za ztížení společenského uplatnění přiznána. V nálezech sp. zn. Pl. ÚS 50/05 (N 161/47 SbNU 133; 2/2008 Sb.), sp. zn. III. ÚS 350/03 (N 186/38 SbNU 499) i jiných zdůraznil, že mu nepřináležejí úvahy mj. o tom, jaký by měl být násobek podle ustanovení § 7 odst. 3 vyhlášky. Ústavní soud musí při posuzování těchto obtížných a lidsky citlivých případů ponechat obecným soudům prostor k úvaze, jak při mimořádném zvýšení odškodnění postupovat. Nelze však zcela abstrahovat od požadavku, aby byla přiznaná výše náhrady za ztížení společenského uplatnění založena na objektivních a rozumných důvodech a aby byla zachována proporcionalita (přiměřenost) ve vztahu mezi způsobenou zdravotní újmou a přiznanou peněžní částkou. Do výkladu právních předpisů upravujících výši přiznané náhrady za způsobenou škodu na zdraví (náhrady za ztížení společenského uplatnění) se tedy promítá princip proporcionality, jehož porušením může dojít k zásahu do ústavně zaručených práv (srov. nález Ústavní soud ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03).

Ústavní soud se proto nemůže zcela zříci přezkumu způsobu, jakým obecný soud ke stanovení výše odškodnění dospěl. V rámci takto vymezeného referenčního rámce ústavněprávního přezkumu rozhodování soudů ve věcech určení výše náhrady škody na zdraví dospěl Ústavní soud k závěru, že Krajský soud v Brně napadeným rozsudkem porušil právo stěžovatelky na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Podle § 7 odst. 3 vyhlášky, může soud ve zvlášť výjimečných případech hodných mimořádného zřetele odškodnění přiměřeně zvýšit nad stanovené nejvyšší

výměry odškodnění. Městský soud v Brně shledal, že v projednávané věci jde o zvlášť výjimečný případ hodný mimořádného zřetele. Městský soud vzal v rámci posouzení toho, zda jsou podmínky pro aplikaci § 7 odst. 3 vyhlášky splněny do úvahy kritéria, která vytýčil Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 29. 9.2005, sp. zn. III. ÚS 350/03, a uvedl, že pokud jde o závažnost způsobené škody na zdraví, jde ve svém důsledku o poškození zdraví celkového charakteru, neboť stěžovatelka je omezena v celkovém „fungování“ člověka jako lidské bytosti – spánkem počínaje, přes ústní hygienu a stravování, a (ne)možností jít zcela obvykle ven se projít či na nákup konče. Pokud jde o možnost vyléčení či eliminaci způsobené škody, městský soud uvedl, že bolest je nevléčitelná, proto bude stěžovatelka s největší pravděpodobností omezena ve svém obvyklém způsobu života napořád, navíc bude nucena k pravidelným kontrolám u lékařů a bude zřejmě doživotně závislá na lécích potlačujících bolest. Pokud jde o míru zavinění (nedbalosti) zubního lékaře, nebyl podle městského soudu jeho zákrok proveden lege artis. Uvedenou argumentaci podrobněji městský soud v odůvodnění svého rozsudku rozvádí na stranách 15 až 17.

Krajský soud v Brně dospěl k opačnému názoru, a to že důvody uvedené městským soudem nejsou pro mimořádné zvýšení relevantní, neboť samotná bolestivost je již konzumována hodnotově vyšší položkou bodu diagnózy *duševní poruchy*, a to s poukazem na zjištění prvoinstančního soudu, že před zákrokem žila stěžovatelka standardním pracovním společenským životem běžného charakteru. S ohledem na uvedené nebyl podle odvolacího soudu prostor k mimořádnému zvýšení daného odškodnění. Přitom krajský soud k argumentaci městského soudu samotnou bolestí, všemi stránkami její podoby a trvání, konstatoval, že nejde o více než o okolnost, která se – typově – s duševní poruchou pojí. To, že dopadá do řady sfér každodenního života vč. plánu další životní perspektivy, je podle krajského soudu „*asi tak jasné, jak jasné to bylo autoru právní koncepce (Sazebníku) a důvodu choroby jmenovat (typizovat) s přiřazením určité hodnoty bodu (bodového rozpětí)*“. V této souvislosti krajský soud uvedl, že je třeba se ptát, v čem pak spočívá „mimořádnost“ stěžovatelčina případu podle § 7 odst. 3 vyhlášky, ne-li ve zkrácení „*uplatnění poškozeného v životě a ve společnosti, zejména na uspokojování jeho životních a společenských potřeb, včetně výkonu dosavadního povolání nebo přípravy na povolání, dalšího vzdělávání a možnosti uplatnit se v životě rodinném, politickém, kulturním a sportovním, a to s ohledem na věk poškozeného v době vzniku škody na zdraví,*“ jakožto projevech ztížení společenského uplatnění podle § 3 odst. 1 vyhlášky.

Podle Ústavního soudu však uvedené posouzení krajského soudu představuje nepřipustně formalistický postup, spočívající v mechanické aplikaci vyhlášky, nezohledňující shora uvedený požadavek na zachování proporcionality ve vztahu mezi způsobenou zdravotní újmou a přiznanou peněžní částkou. Ústavní soud zdůrazňuje, že obecný soud má prostor pro mimořádné zvýšení odškodnění podle § 7 odst. 3 vyhlášky vždy, pokud to odůvodňuje vyšší míra závažnosti vlivu následků škody na zdraví na uplatnění poškozeného v životě a ve společnosti, a to s přihlédnutím ke všem myslitelným stránkám lidského života. Jinak řečeno, v textu vyhlášky formulovaný nepříznivý vliv následků škody na zdraví na uplatnění poškozeného v životě a ve společnosti, jakožto předpoklad pro odškodnění ztížení společenského uplatnění, může nabývat s přihlédnutím k individuálním odlišnostem každého jednotlivého případu různé intenzity, která může být důvodem i pro přiznání mimořádného odškodnění ve

smyslu § 7 odst. 3 vyhlášky. Ústavní soud je toho názoru, že ze shora uvedeného odůvodnění Městského soudu v Brně požadované důvody pro mimořádné odškodnění vyhlášky vyplývají a jde proto o případ „hodný mimořádného zřetele“ podle § 7 odst. 3 příslušné vyhlášky. Argumentace Městského soudu v Brně je proto v tomto směru ústavně konformním výkladem předmětného ustanovení, resp. interpretací, která – na rozdíl od argumentace Krajského soudu v Brně – zachovává proporcionalitu ve vztahu mezi způsobenou zdravotní újmou a přiznanou peněžní částkou.

Ústavní soud ke shora uvedenému dodává, že konstatované porušení práva stěžovatelky na spravedlivý proces vedlo rovněž k porušení jejího práva zakotveného v čl. 24 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně, podle kterého osoba, která utrpěla újmu způsobenou zákrokem, má nárok na spravedlivou náhradu škody za podmínek a postupů stanovených zákonem.

IV. Závěr

S ohledem na shora uvedené závěry Ústavního soudu, podle kterých část pohledávky stěžovatelky z mimořádného odškodnění bolesti nad 54.000,- Kč nebyla promlčena a podmínky pro aplikaci § 7 odst. 3 vyhlášky byly v souvislosti s odškodněním ztížení společenského uplatnění splněny, Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu napadený rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 12. 3. 2014, č. j. 44 Co 477/2012-276, ve spojení s opravným usnesením téhož soudu ze dne 11. 4. 2014, č. j. 44 Co 477/2012-282, zrušil. Jestliže ani Nejvyšší soud neposkytl ochranu základnímu právu stěžovatelky na spravedlivý proces, pokračoval v jeho porušení, jež bylo založeno napadeným rozsudkem krajského soudu. Povinnost všech soudů, včetně Nejvyššího soudu, chránit základní práva a svobody vyplývá z čl. 4 Ústavy. Proto Ústavní soud zrušil také napadený rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, č. j. 25 Cdo 3228/2014-298.

Jak bylo již výše uvedeno, Ústavnímu soudu sice nepřísluší konstatovat, v jaké konkrétní výši by náhrada za ztížení společenského uplatnění měla být přiznána, tzn. jaký by měl být násobek podle § 7 odst. 3 vyhlášky, vycházet je však nutno z principu proporcionality. Z hlediska ochrany ústavnosti tak v dalším řízení musí obecné soudy dbát o to, aby přiznaná výše náhrady za ztížení společenského uplatnění byla založena na objektivních a rozumných důvodech a aby mezi touto přiznanou výší (peněžní částkou) a způsobenou škodou (újmou), existoval vztah přiměřenosti, k čemuž se podle Ústavního soudu nejvíce blíží závěry rozsudku Městského soudu v Brně.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 29. června 2017

Kateřina Šimáčková
předsedkyně senátu